

ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

УДК 94 (430:2013)

Андрій Мартинов

ВИБОРИ НІМЕЦЬКОГО БУНДЕСТАГУ 2013 РОКУ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІСТОРІЇ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ

У статті висвітлено особливості виборчої кампанії у ФРН 2013 року. Розглянуто позицію основних політичних сил Німеччини щодо актуальних проблем внутрішньої і зовнішньої політики. Проаналізовано причини формування “великої коаліції” та програмні пріоритети її діяльності.

Ключові слова: Німеччина, бундесканцлер, бундестаг, бундесрат, вибори, велика коаліція, Християнсько-демократичний союз, Християнсько-соціальний союз, Соціал-демократична партія, Партія зелених, Ліва партія.

Період виборчої кампанії та утворення нового уряду в демократичних політичних системах є часом корекції курсу правлячої еліти, результати діяльності якої впродовж попереднього періоду перебування при владі оцінюють виборці. Вибори це завжди іспит, на якому необхідно добре пам’ятати уроки історії. Тому так важливо розглянути будь-яку виборчу кампанію у загальному контексті політичної історії.

Звичайно, жодна виборча кампанія, зважаючи на особливості розвитку політичної ситуації, не схожа на іншу. Зокрема, умови формування третьої в політичній історії Федеративної Республіки Німеччини “великої коаліції” (перша була утворена ще за часів “старої” ФРН та існувала у 1966–1969 рр., друга сформувалася за підсумками виборів 2005 р. і проіснувала до 2009 р.) також є специфічними. Адже впродовж нульових років ХХІ століття ФРН опинилася під потужним тиском процесів глобалізації та європейської інтеграції, які вплинули на діалектику взаємозв’язків німецької внутрішньої і зовнішньої політики.

Політичні технологи зазначають, що чергова виборча кампанія розпочинається відразу після завершення попередньої кампанії. Тому доречно нагадати про основні результати правління християнсько-ліберальної коаліції (Християнсько-демократичного союзу, Християнсько-соціального союзу та Вільної демократичної партії). У вересні 2009 р., коли всі “втомилися” від суперечливої діяльності другої “великої коаліції”, бундесканцлер А. Меркель найбільш бажаною вважала коаліцію із ліберальною Вільною демократичною партією. Хоча така коаліція була створена, але до 2013 р. вона так і не спромоглася виконати головне передвиборне гасло вільних демократів – зменшення податків. Навпаки, рятуючи спільну європейську грошову одиницю євро, християнсько-ліберальній коаліції довелося запроваджувати високі податкові ставки. Це привело вільних демократів до провалу на виборах 2013 р. до бундестагу.

У той час, як гострими ставали персональні суперечності між лідерами вільних демократів, особиста популярність Ангели Меркель залишалася високою. Вона уособлює не лише національні ментальні риси (працелюбність, наполегливість, послідовність, прагматизм), а й є, будучи народженою у колишній НДР, політичним символом консолідації Заходу і Сходу Німеччини.

Тому популярність християнських демократів значною мірою залежить від особистої популярності канцлера ФРН.

Особливо важкою для А. Меркель була друга половина терміну правління християнсько-ліберальної коаліції. У третьому кварталі 2011 р. експортний потенціал німецької економіки відчув вплив чергової хвилі кризи світової господарської системи. Стимуляції експорту більше не допомагає навіть “слабка” спільна європейська грошова одиниця “євро”. На німецькій фондовій біржі ДАХ знервовано реагували на збільшення німецького внеску до Фонду стабільності євро, навіть попри запевнення міністра фінансів В. Шойбле, що нових запозичень Греції, після суттєвого збільшення капіталізації цього фонду, не буде.

Однак, у грудні 2012 р. уряду християнсько-ліберальної коаліції на чолі з бундесканцлером Ангелою Меркель довелося приймати суперечливе рішення щодо фінансової допомоги грецькій частині Кіпру. Коментуючи розвиток подій, відомий фінансист Дж. Сорос писав, що “криза в євро зоні вже перетворила Євросоюз з добровільного об’єднання держав на організацію з відносинами між боржниками й кредиторами, з яких не так просто вийти. Кредитори можуть втратити великі суми, якщо країни-учасники вийдуть з валютного союзу, тоді як дебітори підпадають під вплив політики, що заглиблює їх економічний спад, посилює борговий тягар і зміцнює їхнє підлегле становище. Після створення незалежного центрального банку країни учасники виявилися тримачами заборгованості у валюті, яку вони не контролюють” [1, с. 3].

Зокрема, Дж. Сорос запропонував “конвертувати державні заборгованості в єврооблігації. Країнам-учасникам буде дозволено нові єврооблігації лише для заміни тих, що підлягають погашенню... Якби країна набиравла додаткові борги, вона могла б позичати кошти лише від свого імені. Єврооблігації не зіпсували б кредитний рейтинг Німеччини. Єврооблігації не зможуть усунути відмінностей у конкурентоспроможності, що викликає більше занепокоєння... Німецька громадськість не визнає, що прийняття єврооблігацій було б набагато менш ризикованим і дорогим, ніж продовження слабких спроб зберегти євро. Якщо Німеччина виступає проти єврооблігацій, їй варто заявити про вихід з євро зони. Якщо піде Німеччина, євро знеціниться. Країни боржники відновлять свою конкурентоспроможність. Вартість згоди на єврооблігації для Німеччини була перебільшена, а витрати на вихід з євро зони недооцінені. Європа виявилася б у кращому становищі, якби Німеччина зробила остаточний вибір між єврооблігаціями і виходом з євро зони, незалежно від результату. Хаотичний розпад унаслідок взаємних звинувачень і нерегульованих претензій залишить Європу в набагато важчому становищі, ніж тоді, коли вона наважилася на сміливий експеримент і пішла на об’єднання” [1, с. 3].

Нестабільність у зоні євро представлялася опозиційними партіями як недолік діяльності уряду А. Меркель. Однак каналізувати це невдоволення у його найбільш радикальних формах правлячій еліті вдалося, створивши нову партію “Альтернатива для Німеччини”, до якої увійшли німецькі європейські скептики радикального штибу. Це дало можливість Християнським демократам та Соціал-демократам помітно зблизити свої позиції щодо європейського монетарного союзу ще на старті виборчої кампанії 2013 року.

Схожість німецької виборчої кампанії з аналогічними політичними процесами у більшості країн світу проявлялася у передвиборчому популізмі. У цьому сенсі найбільше старалися маргінальні позапарламентські партії, які таким чином намагалися прорватися до бундестагу. На теренах ультраправого популізму закріпилася “Національно-демократична партія Німеччини”. Історична травма, нанесена нацизмом німецькій суспільній свідомості, залишає актуальною дослідження будь-яких проявів ультраправих політичних дій. НДПН наполягає

на запереченні історичного минулого, яке спирається на культ ексклюзивної провини німців. До речі, таке ставлення до історичної пам'яті досі є головним аргументом для ідентифікації німецьких ультраправих як “неонацистів”.

Взагалі визначення національної ідентичності стає ключовою проблемою для сучасної суспільної свідомості багатьох націй. Внаслідок цього актуалізується проблема соціальних цінностей як контрольних та мотивувальних інструментів особистої і суспільної поведінки. Водночас сучасний стан тотальної кризи традиційних соціальних цінностей створює чимало приводів для ціннісних конфліктів, які негативно впливають на соціальну солідарність, яка є однією із ключових гуманістичних цінностей для багатьох локальних цивілізацій та мультикультурних суспільств.

Найчастіше найбільші проблеми національних держав пов'язані не лише з економікою, політикою, або обороною, а передусім із кризою символічних систем. Про це, зокрема, свідчив квітневий 2013 р. процес над членами неонацистського терористичного підпілля, які вже на початку ХХІ століття вбивали німецьких громадян турецького походження.

На початку 1990-х рр. у ФРН було зафіксовано збільшення кількості правоекстремістських злочинів, спрямованих на створення так званих “національно звільнених зон”. Радикалізація НДПН стала приводом для нових спроб заборони її діяльності. Але було взято курс на маргіналізацію ультраправих, завдяки чому на виборах бундестагу 1998 р. між собою конкурували три ультраправі партії. НДПН агітує проти вступу Туреччини до Євросоюзу. Особливістю виборчої стратегії НДПН на виборах бундестагу 2009 р. була орієнтація на російських німців переселенців до ФРН. Суттєвою регіональною особливістю підтримки НДПН після об'єднання Німеччини стало закріплення партії у нових федеральних землях на сході. Справа про заборону НДПН у Конституційному суді лише додала їй популярності за рахунок безкоштовного піару. Але ультраправим цього не вистачило для подолання у вересні 2013 р. п'яти відсоткового бар'єру проходження до бундестагу.

Основним популістським гаслом німецької “Піратської партії” була свобода Інтернету та скасування роялті від авторських прав інтелектуальної власності у світовій інформаційній мережі [3, с. 15]. Однак, представлена з 2011 р. у ландтазі Берліну, “Піратська партія” так і не спромоглася рішуче й успішно вийти на федеральну політичну арену.

Аналізуючи можливу вартість виконання популістських обіцянок, науковці кельнського “Інституту німецької економіки” підрахували, наскільки реалістичними є соціальні обіцянки передвиборчих програм парламентських партій та які наслідки вони матимуть для економіки. У передвиборчій програмі правлячого “Християнсько-демократичного союзу” вони знайшли дефіцит у 12 мільярдів євро. Опозиційні соціал-демократи та “зелені” запланували соціальних видатків на 60 мільярдів євро більше, ніж дозволяє бюджет. Але найбільш обтяжливими є обіцянки “Лівої партії” із додатковим навантаженням на бюджет у 160 мільярдів євро, що могло б загрожувати втратою до 800 тисяч робочих місць [2, s. 1]. Отже, на час виборчої кампанії усі партії повернулися до політики “подарунків”. Виборці внаслідок цього розчарувалися політикою. Утім, “мовчазна” більшість німецьких громадян була на боці стабільності й залишалася більш впливовою, ніж невдоволена станом справ меншість.

Водночас, аналізуючи виборчу кампанію до бундестагу 2013 р. слід пам'ятати, що А. Меркель діяла у стабільній політичній системі, в якій їй вдається проявляти себе краще за інших політичних діячів Німеччини. Зрештою, німецька політична культура сприйняла попередження Вольтера, який вважав, що ідеальний уряд неможливий, тому що люди наділені пристрастями, якби вони не мали пристрастей, не було б потреби в уряді.

8 липня 2013 р. бундесканцлер А. Меркель, попри скандал зі стеження американського агентства національної безпеки за європейськими політиками, про що повідав Едвард Сноуден, вітала початок переговорів між ЄС і США щодо створення зони вільної торгівлі, яка може охопити понад половину світової економіки й третину глобальної торгівлі. Прогнозувалося, що переговори триватимуть декілька років. Причому у разі створення ЗВТ прибутки ЄС зростуть на 120 млрд євро, а США на 95 млрд євро [2, s. 2].

Після того, як керівник німецької розвідки Герхард Шіндлер підтвердив членам парламентської комісії з контролю за діяльністю спеціальних служб, що його відомство активно співробітничав з Агентством національної безпеки США, 27 липня 2013 р. позапарламентська партія “Піратів” засудила власті ФРН за сприяння Агентству національної безпеки США у стеженні за громадянами Німеччини. “Пірати” назвали США – “Сполучені Штати Америки” [4, с. 104].

Помітною темою виборчої кампанії у серпні 2013 р. стали протести у берлінському районі Хеллерсдорф, де німці протестували проти перетворення колишньої гімназії на гуртожиток для біженців із Афганістану, Сирії і Чечні. На захист біженців проти активістів “Націонал-демократичної партії Німеччини” стали соціал-демократи і зелені. Протести відбуваються скрізь, де місцева влада намагається оселити в одному місці велику кількість біженців [5, с. 7].

25 серпня 2013 р. у Бремені невідомими був атакований мітинг лідера партії “Альтернатива для Німеччини” Бернд Люке [6, с. 1]. Подібний екстремізм навколо його фігури не додав популярності німецьким європейським скептикам та зіграв на руку як владі, так і системній парламентській опозиції, які разом не були зацікавлені у появі нових політичних гравців у бундестазі.

Опитування виборців на початку вересня 2013 р. фіксували такі показники популярності партій: Соціал-демократична партія Німеччини 26 %, Зелені 10 %, Ліва партія 8 %, “Альтернатива для Німеччини” 3 %, Вільна демократична партія 6 %, Християнська демократична партія – Християнсько-соціальний союз 41 % голосів [7, s. 7]. У межах соціологічної помилки було зафіксовано суттєве збільшення популярності вільних демократів, які на той час залишалися найбільш зручними потенційними коаліційними партнерами для християнських демократів. Але підтвердити цей результат у день голосування вільні демократи так і не змогли.

22 вересня 2013 року відбулися вибори до німецького бундестагу. Зауважимо, що німецькі громадяни обирають депутатів федерального парламенту за змішаною системою виборів за партійними списками, які є відкритими, тобто громадяни обирають за рейтинговим принципом тих кандидатів із загальнопартійного списку, які їм ближчі політично. Другий бюлетень визначає, за кого проголосували персонально у певному виборчому окрузі, де всі партії, які беруть участь у виборах також виставляють своїх кандидатів [8, s. 519].

Результати голосування виявилися досить щільними та непростими для подальших коаліційних торгів. Звичайно, не було несподіванкою, що Християнсько-демократична партія та її союзник баварський Християнсько-соціальний союз здобули найбільшу кількість голосів. Також не було таємницею, що соціал-демократи фінішують другими. Найбільшу інтригу становила боротьба за третє-четверте місце у прохідних списках до парламенту. На цьому політичному полі тривала досить напружена боротьба. До самого дня голосування не було зрозуміло, яким буде підсумковий результат “Партії зелених” і “Лівої партії”. Але найбільшою інтригою були питання результату “Вільної демократичної партії” і європейських скептиків із партії “Альтернатива для Німеччини”. Зокрема, низький результат “Вільної демократичної партії” міг зробити неможливим відтворення християнсько-ліберальної коаліції. Натомість проходження до парламенту європейських скептиків із партії “Альтернатива для

Німеччини” могло поставити під питання європейську політику усіх парламентських партій, за винятком “Лівої партії”, яка також виступає за відмову від спільної європейської грошової одиниці [8, s. 600].

У підсумку за результатами голосування 22 вересня 2013 р. Християнсько-демократична партія – Християнсько-соціальний союз здобула 41,9 % голосів, Соціал-демократи 25,7 %, Ліва партія 8,5 %, партія зелених 8,4 %, “Альтернатива для Німеччини” 4,8 %, Вільна демократична партія 4,8 %, інші партії 5,9 %. Отже, у новому складі бундестагу ХДС-ХСС отримала 301 мандат (абсолютна більшість нараховує 304), соціал-демократи 184 мандати, ліві 61 мандат і партія зелених 60 депутатських місць [9, s. 1].

Такий вердикт виборців засвідчив, що нова “велика коаліція” потрібна для стабільної роботи верхньої палати парламенту – бундесрату, без чого уряд не мав би шансів на ефективну роботу. Навіть після створення “великої коаліції” бундесканцлер А. Меркель буде вимушена зважати на критичні настрої у найбагатших федеральних землях Німеччини. Зокрема, донори федерального бюджету – найбагатші федеральні землі Баварія, Баден-Вюртемберг і Гессен наполягають на скороченні кількості федеральних земель із 16 до 9. Проти цього категорично виступають бідніші Саксонія і Тюрінгія [10, с. 5].

Лідер християнських демократів А. Меркель отримала право формувати нову правлячу коаліцію. Відкритим тільки залишається питання, з ким саме. В цьому процесі важливою буде роль президента ФРН Йоахіма Гаука, який найближчим часом доручить А. Меркель сформувати правлячу коаліцію. Соціал-демократи максимально послабили політичну інтригу, позаяк апіорі відмовилися від формування коаліції з “Лівою партією”. Адже самих лише мандатів соціал-демократів і зелених не вистачає для створення нової коаліції.

Німці не відкинули обережний проєвропейський курс Ангели Меркель, але його підтримка також не була надто великою. Партія зелених на федеральному рівні залишилася в опозиції до “великої коаліції”. На ще лівіших позиціях також в опозиції перебуває “Ліва партія”. Натомість “Вільній демократичній партії” залишається лише поборотися за виживання на політичній сцені Німеччини. Ліберали представлені у чотирьох ландтагах західних федеральних земель, але цього замало для збереження позицій ВДП на федеральному рівні. Німецькі ліберали вкрай потребують “ребрендингу”, тобто знаходження нових смислів програмної політичної діяльності, які будуть більше відповідати уподобанням і цінностям німецьких громадян.

Коментуючи підсумки виборів, американський мільярдер Джордж Сорос вважав, що “Ангела Меркель забезпечила виживання євро за мінімально можливою ціною для Німеччини”, але на його думку “Німеччині не вдасться уникнути відповідальності і зобов’язань”, адже боргові “єврооблігації не зможуть усунути відмінності в конкурентоспроможності”, тому “країнам Єврозони все одно буде необхідно проводити свої власні структурні реформи” [11, с. 3].

Коаліційні переговори щодо формування нового складу уряду ФРН між Християнсько-демократичною партією, Християнсько-соціальним союзом і соціал-демократами були важкими. На це сторони мали час до 22 жовтня, коли відбулося установче засідання бундестагу нового скликання. Правда, спогоди про складнощі спільної роботи в апаратів великих парламентських партій залишалися не найкращі. Крім того, у сприйнятті виборців християнські демократи і соціал-демократи втратили майже однаково. Тож після виборів 2009 р., попри початок економічної кризи, Ангела Меркель отримала нагоду створити коаліцію з більш зручним партнером – Вільними демократами. Але цього разу вони вперше від 1949 р. не пройшли до бундестагу. Тому великі

парламентські партії не просто були вимушені укласти шлюб з розрахунку, а й не мали альтернативи.

Ключовим питанням стала розробка погодженого варіанту програми діяльності нового уряду. Адже розбіжності з цього приводу між християнськими демократами і соціал-демократами великі. Есдеки наполягають на зміні соціальної та європейської політики Німеччини. А. Меркель не йшла на поступки. Великі програмні вимоги соціал-демократів стосувалися торгів за ключові посади в уряді.

Звичайно, більшість німців була стурбована можливими “соціальними” компромісами, які стосуватимуться завершення непопулярної пенсійної реформи, яка пропонувала остаточний перехід на пенсійний вік у 67 років. Ще менш “популярними” обіцяли бути заходи уряду “великої коаліції” на ринку праці та у боротьбі за скорочення зависокого для соціального ринкового господарства рівня безробіття. Соціал-демократи наполягали на збільшенні розміру мінімальної заробітної плати до 8,5 євро на годину. Роботодавці зазначали, що це може стимулювати подорожчання робочої сили та втрату робочих місць у ФРН. Не менш гострою була тема запровадження подвійного громадянства для дітей емігрантів, які після досягнення 21 року мали визначитися остаточно зі своїм громадянством.

У разі успіху коаліційних переговорів погоджений варіант програми діяльності нового уряду мали затвердити спеціальні з'їзди християнських демократів і соціал-демократів. Їх змушувала поспішати знервованість німецького бізнесу перспективою політичної нестабільності. Не менше стурбовані розвитком політичного процесу у Берліні були й європейські партнери Німеччини. Франція сподівалася, що “велика коаліція” не так гостро критикуватиме президента Франсуа Олланда за перевищення ліміту державного боргу. Іншої думки дотримувалася Греція, яка звинувачувала Німеччину у подвійних стандартах в процесі порятунку зони спільної європейської грошової одиниці “євро”.

Провідний науковий співробітник Московського Центру Карнегі Л. Шевцова вважала, що “не криза євро і не криза самого ЄС, а доля України є для А. Меркель справжнім критерієм її лідерства й ваги Німеччини в політичних справах” [12, с. 3]. 11 жовтня 2013 р. Україну відвідав міністр закордонних справ ФРН Гвідо Вестервелле. Для нього особисто цей візит став останньою дипломатичною акцією, адже вільні демократи за результатом вересневих виборів не потрапили до нового складу бундестагу. Однак це не означає, що колишній лідер вільних демократів не палає бажанням ефектним акордом завершити своє перебування на чолі німецької дипломатії у 2009–2013 роках. Такою оптимістичною нотою на думку багатьох представників німецької політичної еліти мало бути забезпечення виїзду колишнього українського прем'єр-міністра Юлії Тимошенко на лікування до Німеччини. Також у форматі візиту міністра закордонних справ Німеччини відбулася спеціальна конференція, присвячена ролі України у проекті Євросоюзу “Східне партнерство”. Німецька сторона наголошувала, що було би помилково розглядати зазначений проект лише як спробу створити “санітарну зону” навколо Росії. Навпаки, проект “Східного партнерства” спрямований на більше залучення Росії до європейських справ як рівноправного, а не привілейованого партнера. Але саме така “рівноправність” російську сторону й не влаштовує. Це створює для Німеччини серйозні проблеми, адже потенційний молодший коаліційний партнер християнських демократів у новій коаліції соціал-демократи, давно відомі, як наполегливі лобісти російських інтересів, зокрема, й щодо збільшення обсягів споживання російського газу за рахунок поетапного закриття німецьких атомних станцій.

На цьому фоні непросто тривали коаліційні консультації між християнськими демократами і соціал-демократами. Восени 2005 р. друга в політичній історії ФРН коаліція християнських демократів, християнсько-соціального союзу і соціал-демократів створювалася шістьдесят п'ять днів. Президент ФРН Йоахім Гаук був готовий дати “великим” партіям достатньо часу, аби вони попередньо погодили усі можливі нюанси коаліційної співпраці.

Найбільше складностей на переговорах про формування коаліції виникало з питань внутрішньої політики. Християнські демократи критично ставляться до вимоги соціал-демократів збільшити рівень оподаткування. Таке рішення могло прискорити втечу великих капіталів із Німеччини та в такому разі створить додаткові ризики для стабільності зони “євро”. Не знаходили провідні партії поки що компромісу й щодо збільшення до 8,5 євро мінімальної заробітної плати за годину роботи. Християнські демократи зазначали, що чергове подорожчання вартості робочої сили лише збільшить кількість безробітних у самій Німеччині. Неврегульованим залишається питання пенсійної реформи, зокрема, темпу переходу на 67-річний пенсійний вік для громадян Німеччини обох статей. За цими фундаментальними соціально-економічними коаліційними незгодженостями приховувалися не менш серйозні “риффи”, зокрема, щодо фінансування системи освіти, охорони здоров'я та науки.

Крім розбіжностей з внутрішньополітичних питань, соціал-демократи і християнські демократи важко погоджували європейську політику “великої коаліції”. Адже соціал-демократи насторожено ставляться до великої вартості спроб А. Меркель порятувати зону “євро”. Непевності додавали й зовнішні чинники. Німеччина заробляє близько 45 % Валового внутрішнього продукту за рахунок експорту до розвинених держав Євросоюзу і США [13, с. 78].

13 листопада 2013 р. Європейська комісія за запитом міністерства фінансів США звинуватила Німеччину у тому, що профіцит товарообігу Німеччини призведе до обмеження економічного зростання в усій зоні євро. Німецька влада була стурбована тим, що підвищення внутрішнього попиту у ФРН шляхом підняття заробітних плат може призвести до втрати конкурентної переваги, яка давала німецьким експортерам фіксувати рекордні показники. Німецькі споживачі обмежували витрати, побоюючись наслідків демографічного спаду і реформ, скорочення соціальних витрат. Експортний профіцит не інвестувався у Німеччині, а спрямовувався на купівлю американських облігацій та на кредитування потреб країн зони євро. США стурбовані, що політика обмеження витрат у зоні євро приводить до дисбалансу світової торгівлі.

Зрештою, 14–16 листопада 2013 р. соціал-демократи на своєму Лейпцігському з'їзді прийняли програму діяльності коаліції з ХДС-ХСС. А. Меркель погодилася на запровадження мінімальної заробітної плати на рівні 8.50 євро на годину. Економісти підраховали, що середньому бундесбюргеру “велика коаліція” коштуватиме 2500 євро на рік [14, с. 1].

27 листопада 2013 р. ХДС-ХСС і соціал-демократи офіційно підписали угоду про створення великої “чорно-червоної” коаліції [15, с. 1]. У коаліційній угоді ХДС-ХСС і соціал-демократів передбачено введення мораторію на добування сланцевого газу з глибоких пластів, під час якого в надра землі під великим тиском закачується розчин отруйних хімікатів [16, с. 1].

9 грудня 2013 р. берлінський з'їзд ХДС розглянув умови угоди з Євросоюзом та підтримав їх. Соціал-демократи з цього приводу провели внутрішньопартійний референдум, за результатами якого “Союз молодих соціал-демократів” виступив проти коаліції, але більшість цей політичний проект підтримала. Соціал-демократи завдяки цьому отримали посади віце-канцлера і міністра економіки, яким став Зігмар Габріель, міністра закордонних справ – Франк-Вальтер Штайнмайєр, міністра юстиції – Хайко Маас, міністра праці –

Андреа Налес, міністра родини – Мануела Швезіг, міністра екології – Барбара Хендрікс. Утім, “фронда” “Союзу молодих соціал-демократів” не є першою в політичній історії есдеків. Так само критично молодь есдеків сприймала факти створення двох попередніх “великих коаліцій” [17, с. 177].

Новий уряд висловився проти радикального перегляду правил надання соціальної допомоги у ФРН у зв'язку з відкриттям з 1 січня 2014 р. ринку спільного ринку праці Євросоюзу для громадян Болгарії і Румунії. В свою чергу міністр закордонних справ Ф.-В. Штайнмайер встиг покритикувати баварський “Християнсько-соціальний союз” за пропозицію введення високого майнового цензу для нових емігрантів до Німеччини. Інтригою залишалася політика третьої “великої коаліції” щодо Росії. Вважалося, що А. Меркель не хоче, аби політика ФРН щодо Росії відрізнялася від спільної політики Євросоюзу [18, с. 1]. В свою чергу нагальних коректив вимагала європейська інтеграційна політика Німеччини. Адже у грудні 2013 р. Європейська комісія подала позов до Суду Євросоюзу на Німеччину за державне субсидювання залізних доріг і пошти [19, с. 1]. У відповідь А. Меркель запевнила, що Німеччина готова до переговорів про створення банківського союзу Європейського Союзу [20, с. 1].

17 грудня 2013 р. нова велика коаліція розпочала роботу з офіційного обрання А. Меркель на посаду бундесканцлера (до грудня 2017 р.). Президент ФРН І. Гаук провів перше конституційне засідання уряду на чолі з А. Меркель. В урядовій декларації А. Меркель зазначила, що Євросоюз має бути готовий до зміни ключових договорів [21, с. 1].

Загалом на початку правління третьої в історії ФРН і другої в історії об'єднаної Німеччини “великої коаліції” економічне становище Німеччини виглядало міцним, але хистким. Без членства у зоні євро багато промислових секторів Німеччини ризикують втратою конкурентоздатності. Але Німеччина поки що відмовляється розділяти борговий тягар з європейською периферією. В такому разі негативна відповідь на заклики німецьких політиків до суворого соціального аскетизму у кризових країнах зони євро буде дана вже на виборах 2014 р. до Європейського парламенту.

Загалом політичне співжиття А. Меркель і соціал-демократів не обіцяє бути спокійним. Але “велика коаліція” може розпастися лише з обопільної згоди, адже опозиційні “Партія зелених” і “Ліва партія” не здатні запропонувати у бундестазі конструктивний вотум недовіри, тобто ще до відставки уряду створити нову коаліцію. Тому ймовірність того, що нова коаліція відбуде увесь чотирирічний термін перебування при владі досить висока. Ключовим є питання ціни, яку за збереження євро має заплатити німецький середній клас. Складовою такої ціни може бути фіскальний союз як фундамент для європейського федерального політичного союзу.

Список використаних джерел

1. *Сорос Дж.* Вибір Німеччини // День. – 11 квітня 2013. – С. 3.
2. *Institut der deutsche Wirtschaft Köln* // <http://www.iwkoeln.de/de/themen/sozialpolitik>
3. *Wagner Maria.* Die Piraten. Von einem Lebensgefühl zum Machtfaktor. – Gütersloh, 2012. – 191 s.
4. *Ровинская Т.* Пиратские партии: политический продукт информационного общества // Мировая экономика и международные отношения. – 2012. – № 12. – С. 93–105.
5. *Тимченко Віктор.* Сусідам-біженцям радять забиратися // Голос України. – 28 серпня 2013. – С. 7.
6. *Германия: радикалы напали на лидера партии евроскептиков* // http://ru.euronews.com/2013/08/25/ecoder_of_german_anti_euro_party_attaked_election_rally/
7. *Süddeutsche Zeitung.* – 2013. – 6 September. – S. 7.
8. *Decker Frank, Eckhard Jesse* (Hrsg.). Die deutsche Koalitionsdemokratie vor der Bundestagswahl 2013. Parteiensystem und Regierungsbildung im internationalen Vergleich. – Baden-Baden, 2013. – 669 S.
9. *Frankfurter Allgemeine Zeitung.* – 2013. – 23 September. – S. 1.
10. *Боровський Олег.* Війна Півдня і Півночі по-німецьки // Україна молода. – 3 вересня 2013. – С. 5.
11. *Сорос Джордж.* Піррова перемога Ангели Меркель // День. – № 182 – 2013. – 9 жовтня. – С. 3.
12. *Шевцова Л.* Ех, Ангело, і чому ви не Маргарет?! // День. – 2013. – 25 вересня. –

С. 3. 13. *Синдеев А. А.* Двусторонние отношения США и ФРГ: из прошлого в будущее // США – Канада: экономика, политика, культура. – 2010. – № 12. – С. 78. 14. *Süddeutsche Deutsche Zeitung.* – 2013. – 13 December. – S. 1. 15. *Черно-красная* коалиция в ФРГ // http://ru.euronews.com/2013/11/27/germany_gets_new_right_left_coalition_government/ 16. *Германия* не намерена уничтожить сирийское химическое оружие на своей территории // <http://www.rosbalt.ru/main/2013/11/18/1200914.html> 17. *Мартынов А. Ю.* Соціал-демократична партія у політичній історії Німеччини ХХ століття. Монографія. – К., 2003. – С. 177. 18. *Являнский И.* На проведение “Петербургского диалога” у немцев нет денег // <http://www.izvestia.ru/news/560504> 19. *ЕС* подает в суд на Германию // <http://www.warandpeace.ru/ru/news/view/85506/> 20. *Меркель А.*: Германия готова начать работу над соглашением о создании банковского союза // <http://www.rbc.ru/rbcfreemews/2013/12/11/120914.html> 21. *Regierungserklärung* von Bundeskanzlerin Merkel zum Europäischen Rat am 19/20 Dezember // <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2013/2013-12-18-regierungserklaerung-bk-er.html>

Андрей Мартынов

**ВЫБОРЫ НЕМЕЦКОГО БУНДЕСТАГА 2013 ГОДА В КОНТЕКСТЕ
СОВРЕМЕННОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ ФЕДЕРАТИВНОЙ
РЕСПУБЛИКИ ГЕРМАНИИ**

В статье рассмотрены особенности парламентской избирательной кампании в ФРГ 2013 года. Показаны позиции основных политических сил Германии по проблемам внутренней и внешней политики. Проанализированы причины формирования “великой коалиции” и программные приоритеты её деятельности.

Ключевые слова: Германия, бундесканцлер, бундестаг, бундесрат, выборы, великая коалиция, Христианско-демократический союз, Социал-демократическая партия, Партия зеленых, Левая партия.

Andriy Martynov

**BUNDESTAG ELECTION OF 2013 IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY
POLITICAL HISTORY OF GERMANY**

The article presents the specifically of parliament election in the Germany in 2013. Author's attention is concentrated on the problems of home and foreign affairs of Germany. One the most important components of the study were the analysis of the made the great coalition and the programs priority she activity.

Key words: Germany, Federal Chancellor, Bundestag, Bundesrat, elections, great coalition, Christian Democratic Party, Christian Social Union, Social Democratic Party, Green Party, Left Party.